

Praktyka śródroczna w uniwersyteckim procesie kształcenia nauczycieli

Praktyka śródroczna jako forma organizacyjna zajęć dydaktycznych, poprzedzająca praktykę ciągłą, ma dostarczać studentom faktów i problemów dydaktycznych oraz służyć konkretyzacji i weryfikacji tej wiedzy o nauczaniu danego przedmiotu, którą zdobywają w czasie studiów. Optymalnym momentem przeprowadzenia praktyki są miesiące: marzec, kwiecień i maj w szóstym semestrze roku akademickiego. Wtedy praktyka poprzedzona jest przygotowaniem studentów z zakresu psychologii, wiąże się z zajęciami z pedagogiki i dydaktyki przedmiotowej a poprzedza praktykę ciągłą (wrześniowa).

W praktyce, do dyspozycji studentów, pozostaje w tym okresie około dziesięć tygodni zajęć w szkole, co pozwala na przeprowadzenie łącznie około 30 godzin hospitacji wraz z prowadzonymi lekcjami. Przebieg praktyki, ze względu na jej zadania, powinien być merytorycznie i na bieżąco sterowany zajęciami konwersatoryjno-praktycznymi na uczelni. Zajęcia konwersatoryjno-praktyczne wyprzedzając o dwa tygodnie rozpoczęcie praktyki w szkole, w pierwszej kolejności przygotowują studentów do poznawania środowiska pracy nauczyciela (dla studentów kierunku: chemia, jest to przygotowanie do wizytowania pracowni chemicznej, w szkole i obserwacji grupy uczniowskiej) a następnie do takiego protokolowania przebiegu hospitowanych lekcji, aby można było dokonywać stopniowania trudności zarówno w śledzeniu jak i następnie w analizowaniu uzyskanych informacji (śledzenie na lekcji czynności dydaktycznych i organizacyjnych nauczyciela, sporządzanie diagramu czynności dydaktycznych, sporządzanie diagramu ogniw lekcyjnych hospitowanej lekcji). Następnym etapem praktyki śródrocznej służy (w powiązaniu z zajęciami konwersatoryjno-praktycznymi) przygotowanie studentów do pozyskiwania przez nich umiejętności planowania przebiegu lekcji w zależności od kategorii zadania dydaktycznego lekcji i przeprowadzania ich w szkole ćwiczeń. Studenci poznają metody racjonalnej realizacji określonych programem nauczania (planem realizacji działu programowego) zadań lekcyjnych poznając odpowiednie struktury ogniwo lekcji a przygotowując następnie do nich konspekty lekcji stosownie do realizowanego w szkole ćwiczeń działu programowego oraz prowadząc według nich lekcje z pomocą nauczyciela-opiekuna praktyki nabywają potrzebnych im umiejętności. Są to lekcje służące kształtowaniu wiedzy pojęciowej, wybranych umiejętności, odpowiednich sądów, służące utrwalaniu wiedzy oraz kontrolowaniu i ocenianiu osiągnięć uczniów. Zaliczamy do nich:

- Lekcje służące kształtowaniu pojęć i sądów w oparciu o podawane uczniom wiadomości.
- Lekcje służące kształtowaniu pojęć i sądów w oparciu o odkrywane przez uczniów fakty.

¹ Henryk Mrowiec, dr hab., profesor Uniwersytetu Śląskiego.

- Lekcje służące kształtowaniu pojęć i sądów dotyczących submikroskopowej budowy materii.
- Lekcje służące kształtowaniu pojęć kwantytatywnych.
- Lekcje służące kształtowaniu umiejętności konstruowania algorytmu rozwiązania problemu.
- Lekcje służące diagnozowaniu i utrwalaniu posiadanej przez uczniów wiedzy.
- Lekcje służące kontrolowaniu i ocenianiu osiągnięć uczniów.
- Lekcje służące realizacji zadań dwu różnych kategorii wiedzy.

Studenci poznają również struktury lekcji służących upodobnieniu (w dydaktycznie uzasadnionych momentach) procesu nauczania do badania naukowego. Lekcje te są szczególnie przydatne w kształtowaniu badawczej i proekologicznej postawy uczniów. Do lekcji tych należą:

- Lekcje służące kształtowaniu pojęcia prawa empirycznego i pojęć z zakresu określonego prawa empirycznego (duże struktury lekcyjne).
- Lekcje służące kształtowaniu pojęcia teorii i pojęć z zakresu określonej teorii.

Sterowanie przebiegiem praktyki śródrocznej zajęciami konwersatoryjno-praktycznymi polega na tym, że na etapie przygotowywania studentów do hospitowania lekcji a potem ich prowadzenia na zajęciach tych omawiany jest każdorazowo pewien problem dydaktyczny. Aby studenci mogli zaobserwować poruszone w nim aspekty sprawy na terenie szkoły ćwiczeń, otrzymują stosowne zadania obserwacyjne. Z „bagażem” dokonanych obserwacji zjawiają się studenci na kolejnych zajęciach konwersatoryjno-praktycznych, gdzie przedstawia im się dostosowane do zadań obserwacyjnych zagadnienia do dyskusji i według nich prowadzona jest dyskusja nad omawianym zagadnieniem w oparciu o zaobserwowane fakty. zadania obserwacyjne i zagadnienia do dyskusji są aktualizowane i elastycznie dopasowywane do przebiegu praktyki. a oto przykład zadań obserwacyjnych i zagadnień do dyskusji związanych z wizytowaniem pracowni chemicznej szkoły ćwiczeń.

Zadania obserwacyjne:

- Sporządzić odręczny plan pracowni chemicznej i zaznaczyć na nim rozmieszczenie głównych zaworów gazu i wody, wyłącznika prądu elektrycznego oraz usytuowanie jej wyposażenia (stołów uczniowskich, tablicy szkolnej, ekranu, dygestorium stołu do demonstracji itd.).
- Ustalić, czy i jak przystosowano stoły uczniowskie do wykonywania na nich doświadczeń chemicznych (ochrona blatu, pomieszczenia na sprzęt laboratoryjny i odczynniki, inne urządzenia).
- Ustalić liczbę stanowisk do wykonywania czynności laboratoryjnych.
- Ustalić, gdzie i jak magazynuje się sprzęt laboratoryjny i odczynniki.
- Ustalić, w jakie środki bhp wyposażono pracownię (w tym środki ochrony osobistej nauczyciela i uczniów).
- Ustalić, czy i jak gromadzone są w pracowni odpadki chemiczne.
- Ustalić, czy w pracowni obowiązuje uczniów specjalny regulamin (odpisać jego treść, podać kto zatwierdził go do użytku wewnętrznego szkoły).

Zagadnienia do dyskusji:

- Ocenić (posługując się szkicem planu i notatkami) przydatność pracowni chemicznej szkoły ćwiczeń do pełnienia wyznaczonych jej funkcji w procesie nauczania chemii. W szczególności ocenić, jak łączy w sobie cechy izby lekcyjnej i laboratorium chemicznego.

- Ocenić prawidłowość rozmieszczenia urządzeń pracowni oraz podać propozycję ewentualnych zmian i udoskonaleń w tym zakresie.
- Ocenić wystarczalność i trafność wyposażenia pracowni w sprzęt laboratoryjny i odczynniki oraz pozostałe środki dydaktyczne.
- Ocenić, czy regulamin pracowni jednoznacznie i precyzyjnie określa pożądany sposób zachowania się uczniów w każdej sytuacji podczas ich przebywania w pracowni chemicznej.
- Ocenić poznany w szkole sposób utylizacji odpadków chemicznych.

Na etapie przygotowywania studentów do prowadzenia lekcji, zadania obserwacyjne i zagadnienia do dyskusji są zastępowane omawianiem poszczególnych struktur lekcyjnych i ocenianiem przygotowanych przez studentów konspektów do omawianych lekcji. Przebieg 30 godzinnych zajęć konwersatoryjno-praktycznych (2 godz. tygodniowo w semestrze 6) jest ściśle związany z przebiegiem praktyki śródrocznej. Pięć zajęć służy stopniowemu przygotowywaniu studentów do hospitowania i analizowania przebiegu hospitowanej lekcji. sześć, przygotowywaniu studentów do prowadzenia różnych typów lekcji chemii. Trzy, sposobom upodobnienia procesu nauczania tego przedmiotu do badania naukowego, co przyczynia się do kształtowania badawczej postawy uczniów, do czego chemia jako ogólnokształcący przedmiot nauczania szkolnego a zarazem dyscyplina empiryczna jest szczególnie predysponowana gdyż może odgrywać istotną rolę w rozwoju osobowości ucznia kształtując jego racjonalny stosunek do otaczającej go rzeczywistości, akcentując znaczenie nauki w poznawaniu i przekształcaniu środowiska człowieka. Każde zaś z zajęć sprowadza się każdorazowo do dyskusji nad opracowaniami przygotowanymi przez studentów, na przypomnieniu podstawowych pojęć związanych z bieżącym tematem zajęć i podaniu oraz omówieniu zadań obserwacyjnych związanych z przebiegiem praktyki na terenie szkoły ćwiczeń.

